

ประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล
Effectiveness of Transformative Learning for Critical Thinking among
Second-Year Nursing Students in Principles and Techniques of Nursing Practice

ปวีณา ยศสุรินทร์^{1*}, พักตร์วิภา ตันเจริญ¹, นิชชา ทิพย์วรรณ¹, นนทรรัตน์ จำเริญวงศ์¹

Paweena Yotsurin^{1*}, Pakwipa Tanchaen¹, Nittcha Tipwan¹, Nontarut Jamroenwong¹

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข¹

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Ministry of Public Health¹

(Received: September 15, 2023; Revised: January 22, 2024; Accepted: May 8, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ที่ฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาล ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงโดยใช้กระบวนการสอน 10 ขั้นตอนของเมอร์ซีโรว์ (Merzirow, 2000) และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช เท่ากับ 0.89 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติ Paired t-test

ผลการวิจัย พบว่า คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการควบคุมตนเองด้านการคิด อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการตีความ ด้านการประเมิน และด้านการวิเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการสรุปอ้างอิงอยู่ในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการได้รับแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง พบว่า หลังการได้รับแผนการจัดการเรียนรู้ฯ กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ฯ ตามหลัก 10 ขั้นตอนของเมอร์ซีโรว์ (2000) นี้ ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีการพัฒนาความคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบและมีการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้มีการจัดแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการฝึกปฏิบัติทางการพยาบาลในชั้นปีที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความมั่นใจแก่นักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, นักศึกษาพยาบาล

*ผู้ให้การติดต่อ ปวีณา ยศสุรินทร์ e-mail: paweena@bcnc.ac.th

Abstract

This quasi-experimental one-group pretest-posttest design aimed to examine the effectiveness of transformative learning for critical thinking among second-year nursing students in principles and techniques of nursing practice. Participants were second-year nursing students undergoing practical hospital training from October 2021 to May 2022. Seventy participants were chosen using a purposive sampling technique. The research tools included a transformative learning program for critical thinking using Merzirow's 10-step teaching process (Merzirow, 2000), The data collection instrument was the Critical Thinking Assessment Scale, with a Cronbach's Alpha Coefficient of 0.89. Data were analyzed using descriptive statistics and the Paired t-test.

The research findings indicated that the critical thinking scores of participants in terms of self-control in thinking were at a high level. The scores for interpretation, evaluation, and analysis were moderate. Additionally, the scores for the summary of references were at a low level. Upon comparing the mean scores of critical thinking before and after receiving the transformative learning intervention, it was found that after receiving the intervention, participants showed a statistically significant increase in average scores of critical thinking ($p\text{-value} < 0.05$). This suggests that the implemented transformative learning program, based on Merzirow's 10-step framework (2000), has contributed to developing thorough and analytical thinking among nursing students. Therefore, promoting transformative learning programs in higher-level nursing practice training is advisable to enhance students' confidence and effectiveness in patient care.

Keywords: Transformative Learning, Critical Thinking, Nursing Students

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษาถือเป็นสิ่งที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถให้แก่มนุษย์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาในยุคนี้จึงมีจุดเน้นสำคัญคือ การฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ไขปัญหาเป็น และการกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของข้อมูลและสถานการณ์ และเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ตลอดจนมีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาในประเทศไทยนั้น ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิด โดยได้กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติระดับปริญญาตรี ซึ่งคาดหวังให้บัณฑิตมีคุณวุฒิหลักอย่างน้อย 5 ด้าน โดยเฉพาะทักษะทางปัญญาที่มุ่งให้

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงถือได้ว่ากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) อนึ่งองค์การวิชาชีพพยาบาลทั้งในและต่างประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของความสามารถของผู้เรียนทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงได้กำหนดให้เป็นสมรรถนะหนึ่งของพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2561) เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพแล้วต้องปฏิบัติงานในการดูแลผู้รับบริการ/ผู้ป่วย ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตัดสินใจประกอบในการปฏิบัติการพยาบาลเป็นอย่างมาก

ดังนั้นพยาบาลจึงจำเป็นต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่จะใช้องค์ความรู้ทางการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพและรอบคอบเพื่อหาข้อสรุปและอธิบายการปฏิบัติการพยาบาลต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง (พิมพ์พัฒน จันทรเทียน, ทัดติยา นครไชย, จุริภรณ์ เจริญพงศ์, สัมพันธ์ มณีรัตน์ และดวงทิพย์ อนันต์ศุภมวงคล, 2562) นอกจากนี้ศาสตร์ทางการพยาบาลถือเป็นศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติการพยาบาลจำเป็นต้องติดตามความก้าวหน้า โดยใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตัดสินใจข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในการปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งผู้ปฏิบัติการพยาบาลต้องให้การดูแลสุขภาพของผู้รับบริการทั้งในภาวะปกติ และภาวะเจ็บป่วย ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้ปฏิบัติการพยาบาลต้องตัดสินใจอย่างถูกต้อง เนื่องจากการตัดสินใจในการกระทำเพื่อช่วยเหลือชีวิตของผู้รับบริการ จำเป็นต้องใช้กระบวนการพยาบาลในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาไตร่ตรอง แยกแยะประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะเจ็บป่วย และนำมาแก้ไขปัญหาทางสุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสม และปลอดภัยในชีวิตของผู้รับบริการ/ผู้ป่วย และสุดท้ายการปฏิบัติการพยาบาลนั้นต้องอาศัยการวิเคราะห์ พิจารณาอย่างมีวิจารณญาณในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เนื่องจากปัญหาทางจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาลเป็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจระหว่างการเลือกกระทำ หรือ ไม่กระทำในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้ปฏิบัติการพยาบาลจำเป็นต้องอาศัยการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบและต้องคิดอย่างมีวิจารณญาณ (กาญจนา ศรีสวัสดิ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2560)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) คือ กระบวนการคิดไตร่ตรองข้อมูลอย่างรอบคอบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่กำกับได้ด้วยตนเอง (Purposeful Self-Regulatory Judgment) ที่มีความสมเหตุสมผล (กาญจนา ศรีสวัสดิ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2560) การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาทุกระดับ และสำคัญมากสำหรับนักศึกษาพยาบาลด้วยกัน ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้เกิดทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านกระบวนการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักศึกษาพยาบาลโดยใช้การกำหนดสถานการณ์เป็นพื้นฐาน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า ภายหลังจากการใช้การสอนแบบการกำหนดสถานการณ์เป็นพื้นฐาน นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

(พิมพ์พัฒนา จันทรเทียร, ทัดติยา นครไชย, จุริภรณ์ เจริญพงศ์, สัมพันธ์ มณีรัตน์ และดวงทิพย์ อนันต์ศุภมงคล, 2562) และการที่นักศึกษาที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนดีขึ้น (สายนภา วงศ์วิศาล และจิตตรี พละกุล, 2563) นอกจากการจัดรูปแบบการสอนแบบการกำหนดสถานการณ์ เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว การจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) อาจจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจที่อาจจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณในนักศึกษาพยาบาลได้

การจัดการศึกษาพยาบาลมุ่งผลิตพยาบาลที่มีความรู้และทักษะการบริการที่ดี รวมทั้งมีความเข้าใจ ผู้รับบริการ/ผู้ป่วย การสอนในห้องเรียนและการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงบนพื้นฐานความรู้ที่แน่นอาจไม่เพียงพอ ซึ่งจำเป็นต้องมีวิธีการที่จะช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงด้วย (ปรีดานันต์ ประสิทธิ์เวช, ผุสดี สระทอง, สรลรัตน์ พลอินทร์ และดวงหทัย ยอดทอง, 2562) ซึ่งแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ของเมอร์ซีโรว์ (Mezirow, 2000) ถือเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลง ความคิด มุมมอง และทัศนคติของตนเองแบบเดิม ๆ สู่การประเมินสถานการณ์และการปฏิบัติที่เหมาะสม (องค์อร ประจันเขตต์, 2557; เยาวลักษณ์ มีบุญมาก, รุ่งทิพย์ ไชโยยิ่งยศ และวิริยา โพธิ์ขวาง, 2560; พิเศษฐ์ พลธนะ, นกมล เลื่อนนกรบ, และภราดร ยิ่งยวด, 2562) นอกจากนี้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมองว่าการเรียนไม่ใช่แค่การ แสวงหาความรู้เท่านั้นแต่เป็นการพัฒนาผู้เรียนโดยการเปลี่ยนแปลงมุมมอง (Perspective Transformation) หรือมโนทัศน์ (Paradigm) ผ่านการสะท้อนคิดภายในตนเองอย่างลึกซึ้ง (Critical Self-Reflection) และการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น (Discussion) เกิดความเข้าใจในตนเองและมีคุณค่า (Self-Esteem) สามารถสร้าง ความหมายที่แตกต่างจากเดิมได้ (จิราพร วรวงศ์, เนตรนภา กาบมณี, พรพรรณ มนัสจจุล และธวัชชัย เชื้อนสมบัติ, 2562) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีการนำการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการ เรียนการสอนของแพทย์และพยาบาลมากขึ้นโดยเฉพาะในรายวิชาปฏิบัติ ซึ่งผลของการจัดการเรียนการสอน เพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยพัฒนาคุณลักษณะชีวิตของนักศึกษาแพทย์และพยาบาลได้ ที่แสดงให้เห็นว่าความฉลาด ทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสูงกว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ปรีดานันต์ ประสิทธิ์เวช, ผุสดี สระทอง, สรลรัตน์ พลอินทร์ และดวงหทัย ยอดทอง, 2562) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับผลการสอนสะท้อนคิดต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ การปฏิบัติพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล ผลการศึกษา พบว่า ความสามารถในการ คิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ประไพ กิตติบุญถวัลย์, เกศแก้ว สอนดี, ผุสดี ก่อเจติย์ และภูวสิทธิ์ สิงห์ประไพ, 2562) จะเห็นได้ว่าการเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้มี สมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ดังนั้นการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลงจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการนำมาออกแบบการเรียนการสอนที่อาจจะสามารถช่วยกระตุ้น ให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ พร้อมทั้งจะให้การตัดสินใจในการปฏิบัติทางการ พยาบาลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ เป็นวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ที่มีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลที่มุ่งเน้นให้เกิดสมรรถนะตามที่สภาการพยาบาลได้กำหนด และมีความคาดหวังให้นักศึกษาพยาบาลเกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาลจนกระทั่งจบเป็นพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการประชุมที่มอจารย์นิเทศรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาลในปีการศึกษา 2563 หลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติ (After Action Review (AAR)) พบว่า นักศึกษายังมีปัญหาในด้านการคิดและการตัดสินใจ จะเห็นได้จากการที่ให้นักศึกษาได้ตอบปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติทักษะการพยาบาลบนหอผู้ป่วยในขณะที่เผชิญสถานการณ์จริง นักศึกษายังไม่สามารถที่จะตอบปัญหาหรือแสดงถึงการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ จากสิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษายังขาดการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณในการปฏิบัติการพยาบาล อนึ่งรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคทางการพยาบาลถือเป็นรายวิชาทางการพยาบาลวิชาแรกของนักศึกษาพยาบาลที่เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลให้การพยาบาลพื้นฐานแก่ผู้ป่วย การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงให้แก่นักศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่วิชาชีพพยาบาล ย่อมทำให้นักศึกษาได้เข้าใจและมองเห็นคุณค่าของตนเองและผู้ป่วย รวมทั้งเป็นการช่วยสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ นักศึกษาในการแก้ไขปัญหาจากสภาพปัญหาที่เผชิญในการฝึกปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้ จากการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Management) ระดับวิทยาลัยฯ ในปีการศึกษา 2563 เกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning (TL)) ยังต้องการให้มีการส่งเสริมให้นำรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวมาออกแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางการพยาบาลอื่น ๆ ให้แพร่หลายมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงต่อการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล โดยมีความคาดหวังว่าการใช้การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนี้จะสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลในการขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยและสามารถให้การพยาบาลพื้นฐาน แก่ผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล

วัตถุประสงค์เฉพาะ

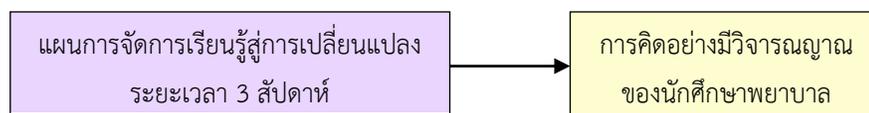
เพื่อเปรียบเทียบระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ก่อนและ หลังการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการขึ้นฝึกวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล

สมมติฐานการวิจัย

หลังเข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง กลุ่มตัวอย่างมีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้นำกรอบแนวคิดแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning (TL)) ของเมอซีโรว์ (Mezirow, 2000) มาเป็นแนวทางในการจัดแผนการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย 10 ขั้นตอนได้แก่ 1) การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับวิกฤติการณ์ 2) การตรวจสอบตัวเอง 3) การเชื่อมโยงความคิดและความเชื่อของตนเอง 4) การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง 5) การค้นหาทางเลือกใหม่ 6) การวางแผนการเรียนรู้ใหม่ 7) การหาความรู้และทักษะสำหรับการปฏิบัติตามแผน 8) การเริ่มทดลองปฏิบัติตามบทบาทใหม่ 9) การสร้างความมั่นใจในบทบาทใหม่ และ 10) การบูรณาการความรู้ใหม่ ซึ่งเมื่อนักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามกระบวนการดังกล่าว เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ จะกระตุ้นให้นักศึกษาพยาบาลเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในการให้พยาบาลแก่ผู้ป่วยได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังแสดงกรอบแนวคิดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว (Quasi Experimental Research: One Group Pretest - Posttest Design) ดำเนินการศึกษาในภาคเรียนที่ 2-3 ของปีการศึกษา 2564 ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล ในภาคเรียนที่ 2-3 ของปีการศึกษา 2564

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล ในภาคเรียนที่ 2-3 ของปีการศึกษา 2564 ขึ้นฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระหว่าง ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 ใช้วิธีการคำนวณโดยโปรแกรม G* Power (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) ซึ่งกำหนดอำนาจในการ

ทดสอบเพื่อหาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (Pre-Post Independent t-test) กำหนดขนาดอิทธิพลที่มีค่ากลาง (Effect Size) เท่ากับ 0.50 กำหนดค่าอำนาจการทดสอบ (Power) เท่ากับ 0.80 และกำหนดความคลาดเคลื่อน (Alpha) เท่ากับ 0.50 (Cohen, 1992) ได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 60 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายจึงขอเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 70 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยเลือกทักษะทางการพยาบาลที่สำคัญ ได้แก่ การดูแลและช่วยเหลือผู้ป่วยในหอผู้ป่วยใจ และการใส่สายสวนปัสสาวะ เนื่องจากเป็นทักษะการพยาบาลที่มีความซับซ้อนและต้องใช้การระมัดระวังเป็นอย่างมากในการปฏิบัติทักษะ โดยใช้กระบวนการสอน 10 ขั้นตอนของเมอริซัวร์ (Mezirow, 2000) ดำเนินกิจกรรมในระยะ 3 สัปดาห์ต่อกลุ่ม โดยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงประมาณ 45 นาทีต่อครั้ง

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ

2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยนำมาจาก กาญจนา ศรีสวัสดิ์ (2559) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกมาเฉพาะส่วนที่เป็นแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะการตีความ ทักษะการประเมิน ทักษะการสรุปอ้างอิง และทักษะการวิเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ เป็นลักษณะคำถามที่ให้เลือกตอบตามตัวเลือกที่เหมาะสมกับคำถาม และทักษะการควบคุมตนเองเป็นลักษณะคำถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scales) การแปลผลคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในแต่ละด้าน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ การปฏิบัติหรือตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด (คะแนน 4.50-5.00), การปฏิบัติหรือตรงกับความเป็นจริงมาก (คะแนน 3.50-4.49), การปฏิบัติหรือตรงกับความเป็นจริงปานกลาง (คะแนน 2.50-3.49), การปฏิบัติหรือตรงกับความเป็นจริงน้อย (คะแนน 1.50-2.49) และ การปฏิบัติหรือตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด (คะแนน 1.00-1.49)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล ได้แก่ การดูแลและช่วยเหลือผู้ป่วยในหอผู้ป่วยใจ และการใส่สายสวนปัสสาวะ โดยใช้กระบวนการสอน 10 ขั้นตอนของเมอริซัวร์ (Mezirow, 2000) ไปหาความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนรายวิชาหลักการและเทคนิคการพยาบาล 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 1 ท่าน และ หัวหน้าพยาบาลหอผู้ป่วยอายุรกรรม 1 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลวิจัย

สำหรับแบบสอบถามเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยนำมาจาก กาญจนา ศรีสวัสดิ์ (2559) ซึ่งแบบสอบถามนี้ มีความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ .86-1.00 และผ่านการนำไปใช้ในงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงไม่นำมาหาความตรงตามเนื้อหาอีก

2. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ดัดแปลงมาจาก กาญจนา ศรีสวัสดิ์ (2559) ไปทดสอบกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ 2 ที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 10 ขั้นตอน

2. ดำเนินกิจกรรมโดยทีมผู้วิจัยที่ผ่านการอบรมการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงการสอนเรื่องทักษะการดูแลตนเองในต่อช่วยหายใจ และการใส่สายสวนปัสสาวะ ซึ่งใช้กระบวนการสอน 10 ขั้นตอน และดำเนินการเป็นระยะ 3 สัปดาห์ติดต่อกัน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับวิกฤติการณ์ (Disorienting Dilemma) โดยผู้วิจัยมอบหมายการปฏิบัติทักษะการพยาบาล ได้แก่ การดูแลตนเองในต่อช่วยหายใจ และการใส่สายสวนปัสสาวะ ให้แก่ได้ปฏิบัติบนหอผู้ป่วย

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบตนเอง (Self-Examination) โดยผู้วิจัยใช้คำถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตรวจสอบความรู้สึกก่อนการลงมือปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนที่ 3 การเชื่อมโยงความคิดและความเชื่อของตนเอง (Sense of Alienation) โดยผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติและการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนที่ 4 การเปิดใจยอมรับการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น (Relating Discontent to Others) ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ภายหลังจากที่ได้ปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่ได้รับมอบหมายกับเพื่อนในกลุ่ม โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำในการสนทนา เน้นการใช้คำถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนความรู้สึกขณะปฏิบัติ รวมทั้งความรู้สึกที่ปฏิบัติได้สำเร็จ

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาทางเลือกใหม่ (Explaining Options of New Behavior) โดยผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เกิดการสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติ และสิ่งที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นในการปฏิบัติทักษะการพยาบาลซ้ำอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนการเรียนรู้ใหม่ (Planning a Course of Action) สืบเนื่องจากที่กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนถึงสิ่งที่ต้องการพัฒนาในการปฏิบัติทักษะการพยาบาลแล้ว ผู้วิจัยมอบหมายให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติทักษะ

การพยาบาลเดิมซ้ำอีกครั้ง และให้กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนผลของการปฏิบัติทักษะการพยาบาลของตนเอง โดยการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 7 การหาความรู้และทักษะสำหรับการปฏิบัติตามแผน (Knowledge to Implement Plans) โดยผู้วิจัยสอดแทรกกิจกรรมที่เป็นการกระตุ้นการคิดและการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาในกรณีที่เกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติทักษะการพยาบาล เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ฝึกคิดและตัดสินใจให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 8 การทดลองปฏิบัติตามบทบาทใหม่ (Experimenting with New Roles) ผู้วิจัยเน้นการมอบหมายให้กลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติทักษะการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง และกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้อธิบายเหตุผลในการปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่ได้รับมอบหมาย และเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีเข้าสูการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงบริบทของผู้ป่วย รวมทั้งให้กลุ่มตัวอย่างได้ประเมินตนเองอีกครั้งหลังการทดลองปฏิบัติให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความรู้สึกที่มีต่อผู้ป่วยและต่อการปฏิบัติทักษะการพยาบาล

ขั้นตอนที่ 9 การสร้างความมั่นใจในบทบาทใหม่ (Building Confidence in New Ways) โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ลงมือปฏิบัติทักษะการพยาบาลกับผู้ป่วยโดยอิสระ ไม่เข้าไปแทรกแซง ผู้วิจัยทำหน้าที่สังเกตและเข้าช่วยเหลือทันทีหากมีการปฏิบัติไม่ถูกต้องและจะส่งผลกระทบต่อผู้ป่วย ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเรียนรู้โดยอิสระ ส่งเสริมทักษะการตัดสินใจแก้ไขปัญหาผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ภายหลังจากการปฏิบัติทักษะการพยาบาลแล้ว ผู้วิจัยกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับความรู้ ความมั่นใจในการปฏิบัติทักษะการพยาบาล เป็นรายบุคคล และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 10 การบูรณาการความรู้ใหม่ (Reintegration) สืบเนื่องจากการมอบหมายให้กลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติทักษะทางการพยาบาลอย่างต่อเนื่องจนเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติของตนเอง ผู้วิจัยกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้ประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความคงอยู่ของความรู้และพัฒนาการของตนเองในการปฏิบัติทักษะทุกครั้งที่ได้รับมอบหมาย

3. ภายหลังจากสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มในสัปดาห์ที่ 3 ผู้วิจัยทำการประเมินโดยใช้แบบสอบถามการคิดอย่างมีวิจารณญาณอีกครั้ง แจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าสิ้นสุดการดำเนินโครงการวิจัย พร้อมทั้งแสดงความขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง

4. ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และแบบประเมินก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการเข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยทดสอบการกระจายของข้อมูลโดยใช้สถิติ Kolmogorov-Smirnov test พบมีการแจกแจงเป็นแบบโค้งปกติจึงใช้สถิติ Paired t-tests

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ตามหนังสือรับรองเลขที่ BCNCT 13/2564 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยโดยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางในการดำเนินวิจัย ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ตัดสินใจไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวได้ตลอดเวลา โดยไม่กระทบต่อการประเมินผลของรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับและนำเสนอโดยภาพรวมของผลการศึกษานั้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 91.43 และเพศชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 8.57 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 19-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 97.14 (Mean = 19.83, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 1 จำนวนความถี่ ร้อยละของประชากร จำแนกตาม เพศ และ อายุ (n=70)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	64	91.43
ชาย	6	8.57
อายุ (Mean = 19.83, S.D. = 0.50)		
19-20 ปี	68	97.14
มากกว่า 20 ปี	2	2.86

2. ระดับคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณรายด้านของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังได้รับแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ระดับคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า หลังการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมีคะแนนเฉลี่ยด้านการควบคุมตนเองด้านการคิดอยู่ในระดับมากเท่าเดิม ส่วนด้านการตีความ การประเมิน และการวิเคราะห์ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเท่าเดิม เช่นกัน ส่วนด้านการสรุปอ้างอิง คะแนนเฉลี่ยจากน้อยที่สุดขึ้นมาอยู่ในระดับน้อย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของรายด้าน ก่อนและหลังได้รับแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (n=70)

ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ	ก่อน		การแปลผล	หลัง		การแปลผล
	Mean	S.D.		Mean	S.D.	
1. ด้านการตีความ	2.59	0.75	ปานกลาง	2.90	0.98	ปานกลาง
2. ด้านการประเมิน	2.54	0.76	ปานกลาง	2.99	0.94	ปานกลาง
3. ด้านการสรุปอ้างอิง	1.43	0.78	น้อยที่สุด	1.72	0.72	น้อย
4. ด้านการวิเคราะห์	3.09	0.81	ปานกลาง	3.18	0.95	ปานกลาง
5. ด้านการควบคุมตนเอง	4.05	0.05	มาก	4.25	0.04	มาก
ด้านการคิด						

3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลัง การได้รับแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการ ได้รับแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา พยาบาลหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลัง การได้รับแผนการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (n=70)

ตัวแปร	ก่อนได้รับแผนการจัดการ เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง		หลังได้รับแผนการจัดการเรียนรู้ สู่การเปลี่ยนแปลง		t	P-value
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	6.53	1.76	7.89	1.66	6.88	<0.001

* $p\text{-value} < 0.05$

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ภายหลังจากจัดแผนการเรียนรู้อุ้การเปลี่ยนแปลงทำให้การคิดอย่างมี วิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับการควบคุมตนเองด้านการคิดอยู่ในระดับมาก ทักษะด้านการตีความการประเมิน และการวิเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และการสรุปอ้างอิงเพิ่มจากระดับน้อยที่สุดขึ้นมาอยู่ใน ระดับน้อย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย กล่าวคือ

นักศึกษาได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการคิดตลอดเวลาในการฝึกปฏิบัติทักษะทางการพยาบาล โดยผ่านการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 10 ขั้นตอนของเมอร์ซีโรว์ (Mezirow, 2000) ที่เน้นการใช้คำถามจากอาจารย์นิเทศในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบ คิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในมุมมองที่แตกต่าง และสะท้อนความรู้สึกต่อการปฏิบัติทักษะทางการพยาบาล ทำให้สามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการของการศึกษานี้ได้ดำเนินกิจกรรมตาม 10 ขั้นตอน เริ่มจากการให้ผู้เรียนได้เผชิญกับวิกฤติการณ์ โดยอาจารย์นิเทศมอบหมายการปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่นักศึกษาต้องพบเจอในหอผู้ป่วย รวมทั้งการให้นักศึกษาได้ตรวจสอบความรู้สึกของตนเองก่อนการลงมือปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่ได้รับมอบหมาย ใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้นักศึกษาได้เชื่อมโยงความคิด และความเชื่อของตนเองโดยมุ่งเน้นที่องค์ความรู้ที่เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติทักษะนั้น ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายหลังที่ได้ปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่ได้รับมอบหมายกับเพื่อนในกลุ่ม โดยอาจารย์นิเทศเป็นผู้นำในการสนทนาเน้นการใช้คำถามที่ให้นักศึกษาได้สะท้อนความรู้สึกขณะที่ปฏิบัติ รวมทั้งความรู้สึกที่ปฏิบัติทักษะการพยาบาลได้สำเร็จ หลังจากนั้นอาจารย์นิเทศใช้คำถามกระตุ้นนักศึกษาเพื่อให้เกิดการสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติ และสิ่งที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นในการปฏิบัติทักษะการพยาบาลซ้ำอีกครั้ง โดยการให้นักศึกษาได้วางแผนการเรียนรู้ใหม่เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติทักษะการพยาบาลในครั้งต่อไป และอาจารย์นิเทศมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นการคิดและการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาในกรณีที่เกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติทักษะการพยาบาล เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกคิดและตัดสินใจให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้จะนำไปสู่การปฏิบัติทักษะการพยาบาลที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีคุณภาพที่สอดคล้องกับทฤษฎีและบริบทของผู้ป่วย ซึ่งจะสามารถช่วยสร้างความมั่นใจต่อการปฏิบัติทักษะการพยาบาลของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความคงอยู่ของความรู้และพัฒนาการของตนเองในการปฏิบัติทักษะทุกครั้งที่ได้รับมอบหมาย จากรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงข้างต้นนั้น ทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องจากภายใต้กิจกรรมที่ดำเนินการอาจารย์นิเทศจะให้การกระตุ้นให้นักศึกษาสะท้อนคิดโดยการใช้คำถามปลายเปิดที่ให้นักศึกษาสามารถสะท้อนความรู้สึกนึกคิดในมิติต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักศึกษาพยาบาล ที่พบว่า ปัจจัยด้านบทบาทผู้สอนที่เน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติได้และสามารถช่วยพัฒนาให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง (Boso, Merwe, & Gross, 2019)

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า ในการดำเนินทุกขั้นตอนของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนั้น การสะท้อนคิดถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญที่สุดแรกในแต่ละขั้นตอน โดยอาจารย์นิเทศ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการใช้คำถามกระตุ้น

เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนมุมมอง ความคิดเห็น รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดต่อการปฏิบัติทักษะการพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประไพ กิตติบุญถวัลย์, เกศแก้ว สอนดี, ผุสดี ก่อเจดีย์ และภูวสิทธิ์ สิงห์ประไพ (2562) ที่ศึกษาผลการสอนสะท้อนคิดต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพิมล ขอผล, จินตวิริพร แป้นแก้ว, ธนชัชวีร์ สโรบล, เกศราภรณ์ ชูพันธ์, สมิตพร จอมจันทร์ และนิตยา บุญลือ (2562) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการใช้การสะท้อนคิดในนักศึกษาพยาบาล พบว่า ในกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการได้รับการเขียนสะท้อนคิดอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value}<0.05$)

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่นำมาใช้พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล โดยการดำเนินการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เน้นการใช้คำถามจากอาจารย์นิเทศในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบ คิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความเห็นในมุมมองที่แตกต่างและสะท้อนความรู้สึกต่อการปฏิบัติทักษะทางการพยาบาล เป็นผลให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ นักศึกษาพยาบาลสามารถปฏิบัติทักษะทางการพยาบาลได้อย่างรอบคอบ มีความตระหนักถึงสิ่งที่จะเป็นอันตรายที่อาจเกิดกับผู้ป่วย มีการคิดวิเคราะห์ตลอดการปฏิบัติทักษะการพยาบาลแก่ผู้ป่วย อีกทั้งยังสามารถสะท้อนความรู้สึกนึกคิดถึงสิ่งที่เป็นจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาในการปฏิบัติทักษะการพยาบาล รวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจแก่นักศึกษาในการดูแลผู้ป่วย ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพต่อนักศึกษาในด้านการขึ้นฝึกทฤษฎีการปฏิบัติทางการพยาบาลในชั้นปีที่สูงขึ้นไป

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการศึกษาทางการพยาบาล ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงโดยนำมาบูรณาการในหลักสูตรของการเรียนการสอนทางการพยาบาลทั้งรายวิชาทฤษฎีและรายวิชาปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและช่วยพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลให้มีทักษะที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21
2. ด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล เป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในคลินิกของนักศึกษาพยาบาลผ่านกระบวนการการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองนำไปสู่การปฏิบัติทางการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรประยุกต์ใช้การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในรายวิชาปฏิบัติทางการพยาบาลอื่น ๆ เพื่อให้ให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อการปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพต่อไป
2. ควรมีการพัฒนาการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของพยาบาลวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพยาบาลจบใหม่
3. ควรมีการออกแบบการวิจัยที่มีการเปรียบเทียบ 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ศรีสวัสดิ์ และสายสมร เฉลยกิตติ. (2560). การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล. *เวชสารแพทย์ทหารบก*, 70(3), 169-174.
- กาญจนา ศรีสวัสดิ์. (2559). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน : การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้าง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- จิราพร วรวงศ์, เนตรนภา กาบมณี, พรพรรณ มนัสจกุล และธวัชชัย เชื้อนสมบัติ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 28(ฉบับพิเศษ), 53-64.
- ประไพ กิตติบุญฉวี, เกศแก้ว สอนดี, ผุสดี ก่อเจตีย์ และภูวสิทธิ์ สิงห์ประไพ. (2562). ผลการสะท้อนคิดต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(2), 163-171.
- ปรีดานันต์ ประสิทธิ์เวช, ผุสดี สระทอง, สรสิทธิ์ พลอินทร์ และดวงหทัย ยอดทอง. (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ*, 2(1), 73-86.
- พิมพ์พัฒน์ จันทร์เทียน, ทัดติยา นครไชย, จุริภรณ์ เจริญพงศ์, สัมพันธ์ มณีรัตน์ และดวงทิพย์ อนันต์ศุภมงคล. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 20(2), 168-179.
- พิศิษฐ์ พลชนะ, นภดล เลือดนักรบ และภราดร ยิ่งยวด. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ของผู้นำนักศึกษา. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 28(ฉบับพิเศษ), 42-52.

- เยาวลักษณ์ มีบุญมาก, รุ่งทิพย์ ไชโยยิ่งยงค์ และวิริยา โพธิ์ขวาง. (2560). การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: การนำไปใช้ในการศึกษาพยาบาล. *วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา*, 4(1), 58-67.
- สภาการพยาบาล. (2561). *สมรรถนะหลักของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก สาขาพยาบาลศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/004.pdf>.
- สายนภา วงศ์วิศาล และจิตตรี พละกุล. (2563). ความสามารถในการคิดแบบมีวิจารณญาณของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(1), 190-206.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). *แนวทางปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed>.
- สุพิมล ขอผล, จินตวีร์พร แป้นแก้ว, ธนัชชรี ศรีโรบล, เกศราภรณ์ ชูพันธ์, สุมิตรพร จอมจันทร์ และนิตยา บุญลือ. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การสะท้อนคิดในนักศึกษาพยาบาล. *พยาบาลสาร*, 46(1), 87-101.
- องค์อร ประจันเขตต์. (2557). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: มุมมองในการศึกษาทางการพยาบาล. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(3), 179-184.
- Boso, C. M., van der Merwe, A. S., & Gross, J. (2019). Critical thinking skills of nursing students: Observations of classroom instructional activities. *Nursing Open*, 7(2), 581-588. <https://doi.org/10.1002/nop2.426>
- Cohen, J. (1992). *Statistical power analysis*. Retrieved 7 May, 2021 from <https://doi.org/10.1111%2F1467-8721.ep10768783>.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191. <https://doi.org/10.3758/bf03193146>
- Mezirow, J. (2000). *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress*. The Jossey-Bass higher and adult education series: ERIC.